

Keskiajan historia ja arkeologia – näköalat Suomessa

Professori Jussi-Pekka Taavitsainen harmitteli taannoin, että arkeologiaa yleistajuistaneita kirjoittajia on Martti Huurteen jälkeen ollut maasamme kovin vähän.¹ Tämä on totta. Itse kuitenkin ajattelen, että parasta arkeologian popularisointia on arkeologisen evidenssin käyttö korkeatasoisessa, helposti luettavassa ja kiinnostavassa historiantutkimuksessa. Itämeren piiristä voisi kirjoittaa Chris Wickhamin *Framingia* muistuttavan teoksen. Robin Flemingin *Britain after Rome* taas tarjoaa mallin sille, miten Suomen keskiaika voisi käsitellä.

Arkeologisia lähteitä hyödynnetään Suomesakin historiantutkimuksessa. Viime vuosikymmeniltä voidaan nostaa esimerkiksi Jukka Korpe-
lan ja Tapio Salmisen Karjalaa ja Kokemäenjokea käsittelevät tutkimukset. Georg Haggrén on koko uransa ajan tulkinnut keskiajan arkeologista evidenssiä historiallisesti.² Vastaaviin historiallisiin synteeseihin ei kuitenkaan ole päästy. Miksi?

Syitä on monia. Arkeologinen data karttuu hitaasti, sillä kaivauksia on vähän ja niiden mitataava on vaatimaton. Keskiajan historian parempi ymmärtäminen edellyttäisi varsinkin asuinpaikkojen järjestelmällistä tutkimusta. Kaivauksilta saatavan luonnontieteellisen datan taso ei myöskään nouse samalle tasolle kuin Isossa-Britanniassa tai muissa Pohjoismaissa. Kohdistetut ja perinpohjaiset tutkimushankkeet olisivat siis tärkeitä.

Ratkaiseva ero verrattuna arkeologian ja historian tutkimuksen suurmaihiin lienee kuitenkin yliopistojen voimavaroissa. Suomessa on kolme pientä arkeologian laitosta, jotka ainakin periaatteessa pyrkivät kattamaan koko arkeologian kentän. Tässä tilanteessa kontaktit luonnontieteisiin korostuvat historian kustannuksella, sillä niiden menetelmät ovat suurelta osin riippumattomia aikakaudesta.

Arkeologian laitosten yhdistäminen, jota ainakin Taavitsainen on ehdottanut, tekisi mahdolliseksi erikoistumisen aikakausittain. Jos samaan yliopistoon saataisiin kronologisesti organisoitu historian oppiaine, päästäisiin eteenpäin vauhdikkaasti. Kolme rautakauden ja keskiajan arkeologia (yksi professori ja kaksi yliopistonlehtoria) ja kolme samaa aikakautta Suomessa ja Euroopassa tutkivaa historioitsijaa voisivat saada paljon aikaa. Laitos voisi tarjota järjellisen opetuspaletin ja mahdollisuuksia tutkijakoulutukseen. Uskottava painoarvo loisi edellytykset korkeatasoiselle kansainväliselle tutkija- ja opettajavaihdolle.

Pieniä määriä yliopistojen budjeteissa, mutta täysin utopistisia maamme yleisessä ilmapiirissä! Koska institutionaalisessa tilanteessa ei arvatenkään tapahdu muutosta, onko paras vain heittää hankat naulaan? Ehkä ei. Wickhamin ja Flemingin kirjat todistavat paitsi (kalliin) arkeologisen datan kumulatiivisesta voimasta myös yksittäisen tutkijan (halvan) tulkintatyön merkityksestä. Historiantutkimuksessa tulevaisuus ei kuulu pelkästään tutkimusryhmille.

Historiallisia tulkintoja Suomen keskiajasta ja rautakaudesta kannattaa rakentaa puutteellisenkin datan varassa. Ilman tulkintaa arkeologinen tutkimus ei tule merkitykselliseksi suurelle yleisölle.

1. Jussi-Pekka Taavitsainen & Visa Immonen, Looking At Archaeology Through 30 Years Of Fennoscandia Archaeologica – An Interview. *Fennoscandia archaeologica* 30 (2013), 11.

2. Jukka Korpela, *The world of Ladoga. Society, trade, transformation and state building in the Eastern Fennoscandian boreal forest zone c. 1000–1555*. LIT Verlag 2008; Jukka Korpela, *Viipurin läänin historia 2. Viipurin linnaläänin synty*. Toimittaneet Yrjö Kaukiainen & Jouko Nurmiainen. Gummerus 2004. Tapio Salminen, *Kokemäen ja Harjavallan historia 1:1. Joki ja sen väki. Kokemäen ja Harjavallan historia jääkaudesta 1860-luvulle*. Kokemäen ja Harjavallan kaupungit ja seurakunnat 2007. Haggrénin tuotannosta ks. esim. Sten Björkman, Trygve Gestrin, Ulrika Rosendahl & Georg Haggrén, *Byn. medeltid vid Östersjöns stränder*. Esbo stadsmuseum 2008. Georg Haggrén, Keskiajan arkeologia. Teoksessa *Muinaisuutemme jäljet. Suomen esi- ja varhaishistoria kivikaudelta keskiajalle*. Gaudeamus 2015.